

Täysistunto

Torstai 22.10.2020 klo 16.00—18.45

10. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi poliisilain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 166/2020 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Anu Vehviläinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

18.27 **Sisäministeri Maria Ohisalo** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kysymyksessä olevassa hallituksen esityksessä poliisilain 5 lukuun ehdotetaan lisättäväksi viiteen lainkohtaan maininta suojelupoliisin päällystöön kuuluvasta poliisimiehestä. Taustalla on 1. kesäkuuta 2019 voimaan tullut siviilitiedustelua koskeva lainsäädäntökokonaisuus, missä yhteydessä suojelupoliisin esitutkintatoimivaltuudet ja pakkokeinovaltuudet poistettiin. Suojelupoliisilla kuitenkin säilyivät rikoksen estämistä ja paljastamista koskevat toimivaltuudet, joihin liittyvät poliisilain 5 luvun salaiset tiedonhankintakeinot. Tällöin poliisilain 5 lukuun lisättiin järjestelmällisesti termi ”suojelupoliisin päällystöön kuuluva poliisimies” useisiin pykäliin ”pidättämiseen oikeutetun poliisimiehen” rinnalle. Lisäys jäi kuitenkin tekemättä viidessä lainkohdassa. Suojelupoliisissa ei ole ollut pidättämiseen oikeutettuja poliisimiehiä sen jälkeen, kun siviilitiedustelulainsäädäntö tuli voimaan kesäkuussa 19.

Arvoisa puhemies! Totean, että poliisille ei esitetä uusia toimivaltuuksia. Lakiehdotuksella turvattaisiin olemassa olevien, poliisin toimivaltuuksiin liittyvien menettelyjen käytettävyyttä ja siten virkatehtävien suorittamista. Suojelupoliisi ei voi tehdä itsenäisesti lakiesityksessä tarkoitettuja toimenpiteitä, toisin kuin poliisiyksiköt, joissa on pidättämiseen oikeutettuja poliisimiehiä. Esimerkkinä voin mainita keskusrikospoliisin.

Kolmen muutettavaksi ehdotetun lainkohdan osalta totean, että suojelupoliisin päällystöön kuuluvalla virkamiehelle mahdollistettaisiin tuomioistuimelta päätöksen tai luvan vaatiminen lainkohdissa kysymyksessä olevien keinojen käyttämiseen. Säännökset liittyvät tekniseen kuunteluun, tekniseen tarkkailuun käytettävän laitteen, menetelmän tai ohjelmiston asentamiseen sekä salaisen tiedonhankinnan käytöstä kohteelle ilmoittamisesta poikkeamiseen. Voidaan myös todeta, että tekniseen tarkkailuun, jota myös tekninen kuuntelu on, ja asentamistoimivaltuuteen liittyvillä menettelyillä on merkitystä yksityisyyden suojan kannalta.

Päätösvalta on kuitenkin tuomioistuimella, joka itsenäisesti harkitsee asian, eikä suojelupoliisille esitetä ratkaisutoimivaltaa. Tuomioistuimen ratkaisutoimivalta on perustuslain

Pöytäkirjan asiakohta PTK 136/2020 vp

10 §:n sääntelyn kannalta oikeussuojajärjestelmän osa. Tämä on tärkeää, koska tekninen kuuntelu kohdistuisi rikoksen johdosta vapautensa menettäneeseen henkilöön ja laitteiden ja ohjelmistojen asentaminen kohdistuisi asuntoon. Ilmoitusvelvollisuudesta poikkeamisella turvattaisiin käynnissä olevaa tiedonhankintaa, varmistettaisiin valtion turvallisuutta tai suojattaisiin henkeä ja terveyttä.

Viimeksi mainittujen intressien turvaaminen suojelupoliisin toimesta on ongelma, koska salaisen tiedonhankintakeinon käytöstä tulee ilmoittaa tiedonhankinnan kohteelle säännöksessä määritettynä ajankohtana eikä päällystään kuuluva poliisimies voi tällä hetkellä vaatia tuomioistuimelta poikkeamista ilmoitusvelvollisuuteen.

Lakiesityksen tallenteiden ja asiakirjojen tarkastamisvelvollisuudella voidaan arvioida olevan merkitystä kohteen oikeussuojan kannalta. Tarkastamisvelvollisuus liittyy salaisen tiedonhankintakeinon lainmukaiseen käyttöön ja kuuntelu- sekä katselukiellon noudattamiseen. Lakiesitys mahdollistaisi myös suojelupoliisin päällystään kuuluvan poliisimiehen saamaan teleyritykseltä teknisen seurannan toimeenpanoa varten tarpeelliset tiedot.

Arvoisa puhemies! Hyvät kansanedustajat, vakavien rikosten estämisellä ja paljastamisella suojataan perus- ja ihmisoikeuksia. Näiden oikeuksien suojaa voidaan tarkastella myös vakavien rikosten torjuntaan liittyviä tehokkuusvaatimuksia varten. Salaisen tiedonhankinnan käytön yleisistä ja erityisistä edellytyksistä säädetään poliisilain 5 luvussa. Keinoja voidaan käyttää muun muassa terrorismiin tai vakoiluun liittyvien rikosten paljastamiseen.

Poliisilain uudistuksia on aikaisemmin käsitelty perustuslakivaliokunnassa, viimeksi siivittiedustelulainsäädännön käsittelyn yhteydessä.

Lakiesityksen mukaiset menettelyt ja niihin liittyvät toimivaltuudet ovat käytössä muissa poliisiyksiköissä jo tällä hetkellä. Poliisille ei esitetä uusia toimivaltuuksia vaan mahdollistettaisiin suojelupoliisin päällystään kuuluvalla poliisimiehelle tosiasialliset mahdollisuudet suoriutua tehtävistään.

Toimenpiteiden suorittajalta vaaditaan tiettyä virka-asemaa, siis päällystään kuulumista. Katson, että muutosehdotukset ovat sopusoinnussa myös perusoikeussääntelyn kanssa.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin hallintovaliokuntaan.